

ساختار عاملی و همسانی درونی زیرمقیاس هویت سیاههٔ مراحل روانی اجتماعی اریکسون

Factor Structure and Internal Consistency of the Identity Subscale of the Erikson Psychosocial Stage Inventory

Zohreh Majdabadi, PhD
Payame-Noor University

Valiollah Farzad, PhD
Kharazmi University

ولی‌اله فرزاد
دانشیار دانشگاه خوارزمی

زهرة مجدآبادی
استادیار دانشگاه پیام نور

چکیده

هدف این مطالعه، آزمون ساختار عاملی و همسانی درونی زیرمقیاس ۱۲ ماده‌ای هویت از سیاههٔ مراحل روانی اجتماعی اریکسون (روزنتال، گورنی و مور، ۱۹۸۱) بود. نمونه پژوهش را ۵۹۴ دانش‌آموز ۱۲ تا ۱۳ ساله (۲۹۷ دختر، ۲۹۷ پسر) تشکیل داد. نتایج تحلیل عاملی اکتشافی دو عامل را شناسایی کرد که ۳۹/۹۳ درصد واریانس را تبیین می‌کردند: انسجام هویت (۲۴/۶۶ درصد) و سردرگمی هویت (۱۵/۲۷ درصد). همسانی درونی عوامل انسجام هویت و سردرگمی هویت به ترتیب ۰/۶۹۴ و ۰/۶۳۲ بود. نتایج تحلیل عاملی تأییدی نشان دادند که مدل دو عاملی نسبت به مدل تک عاملی برازش بهتری با داده‌ها دارد.

واژه‌های کلیدی: هویت شخصی، اوایل نوجوانی، ساختار عاملی، همسانی درونی

Abstract

The aim of this study was to test the factor structure and internal consistency of the 12-item identity subscale of Erikson Psychosocial Stage Inventory (EPSI; Rosenthal, Gurney, & Moor, 1981). The sample consisted of 594 students (297 females, 297 males, age group 12-13). Exploratory factor analysis identified two factors accounting for 39.93% of the variance: Identity coherence (24.66%) and identity confusion (15.27%). Internal consistency of the identity coherence and identity confusion factors were 0.694 and 0.632, respectively. Confirmatory factor analysis results indicated that the two factor model fit the data better than one factor model.

Keywords: personal identity, early adolescence, factor structure, internal consistency

مقدمه

مشترک بین شخص جوان و بافت او توصیف کرده است و سه سطح متمایز هویت، یعنی هویت شخصی، هویت من^۹ و هویت اجتماعی^{۱۰} را مشخص ساخته است. هویت من، بنیادی‌ترین بعد است و به‌طور عمده از نظریه روان‌تحلیل‌گری فروید^{۱۱} در باب خود استخراج شده است. هویت من مبین درونی‌ترین و ناهشیارترین فرایندهایی است که در زیربنای احساس خود قرار دارند. به بیان اریکسون، هویت اجتماعی مبین احساس وحدت درونی با آرمان‌ها و هویت یک گروه است، و مقدمتاً به همسان‌سازی‌های گروهی اطلاق می‌شود (نقل از شوارتز و پانتن، ۲۰۰۶).

از نظر اریکسون، هویت شخصی بیانگر اهداف، ارزش‌ها و باورهای فرد است (شوارتز، ۲۰۰۵). در نظریه هویت اریکسون انسجام هویت^{۱۲} و سردرگمی هویت^{۱۳} به منزله دو پیامد بالقوه فرایند تحول هویت در نظر گرفته شده است (شوارتز، میسن، پانتن و شاپوچنیک، ۲۰۰۹).

همواره اندازه‌گیری^{۱۴} سازه‌های روان‌شناختی به‌عنوان مسئله مهم مورد توجه صاحب‌نظران بوده است و سازه هویت نیز از این امر مستثنی نبوده است. طی سال‌ها، ابزارها و روش‌های متفاوتی برای اندازه‌گیری هویت به‌کار گرفته شده است. به‌طور عمده، مصاحبه و پرسشنامه دو نوع ابزاری بوده‌اند که در این حیطه به کار گرفته شده‌اند (شوارتز، ۲۰۰۱).

مارسیا (۱۹۶۶) با توسل به مصاحبه نیمه‌ساخت‌دار، افراد را در یکی از پایگاه‌های^{۱۵} چهارگانه هویت (هویت موفق^{۱۶}، هویت معوق^{۱۷}، هویت تحمیل‌شده^{۱۸}، هویت پراکنده^{۱۹}) قرار داد. قلمروهای مورد آزمون شامل شغل، مذهب و سیاست بود. اشخاصی همچون برزونسکی (۱۹۸۹) بر اساس الگوی سبک هویت^{۲۰}، آدامز (آدامز، بنیون و هاه، ۱۹۸۹؛ آدامز، ۱۹۹۸) بر مبنای چهارچوب اریکسونی و روزنتال، گورنی و مور (۱۹۸۱) بر اساس نظریه اریکسون پرسشنامه‌های خود را تدوین کرده‌اند. برخی از پژوهشگران (برای مثال، شوارتز و دیگران،

نوجوانی مرحله تحولی وابسته به سن^۱ و پلی بین کودکی و بزرگسالی است، و در نتیجه روان‌شناسان از دیرباز آن را به‌عنوان یک دوره مهم در گستره زندگی به رسمیت شناخته‌اند (آرنت، ۲۰۱۰). این دوره با تغییرات زیست‌شناختی، شناختی و روانی اجتماعی چشمگیری همراه است. یکی از تغییرات روانی اجتماعی مهم این دوره، احراز هویت نوجوان است. از زمانی که اریکسون^۲ در سال ۱۹۵۰ اثر خود را منتشر ساخت، هویت موضوع بررسی‌های نظری و تجربی فراوانی بوده است. نظریه اریکسون در مورد هویت، ادبیات پژوهشی چشمگیری را در زمینه تحول هویت به‌وجود آورده است که اکثر آنها بر هویت شخصی^۳ متمرکزند (شوارتز، زامبونگا، ویسکرچ و ونگ، ۲۰۱۰).

در نظریه اریکسون، هر بحران^۴ روانی اجتماعی سن یا مرحله‌ای از گستره زندگی را تعیین می‌کند. هر بحران، نوعی چالش است که فرد باید آن را حل کند. بحران‌ها، هنجاری^۵ هستند به این معنا که جزء اجتناب‌ناپذیر زنده بودن و رشد کردن محسوب می‌شوند. اریکسون هر بحران را به‌منزله یک پیوستار با قطب‌های مثبت و منفی توصیف می‌کند. از نظر او، هر بحران بر پایه بحران‌های قبلی بنا می‌شود. حل موفقیت‌آمیز هر چالش به حل موفقیت‌آمیز چالش‌هایی که پیش از آن بوده‌اند، بستگی دارد. بدین ترتیب، اریکسون بر این باور است که حل موفقیت‌آمیز بحران مرحله پنجم، یعنی هویت در برابر پراکندگی هویت، بسته به این است که فرد بحران‌های قبلی دوره کودکی را چگونه حل کرده باشد. بدون احساس اعتماد، استقلال عمل، ابتکار و تسلط، استقرار یک احساس منسجم هویت دشوار است (استاینبرگ، ۲۰۰۵). اریکسون (۱۹۶۸ نقل از مکن‌دریک، ۲۰۱۱) شکل‌گیری هویت را به‌منزله فرایندی پویا و سازش‌یافته می‌داند که مادام‌العمر^۶ با تغییرات در میزان اکتشاف^۷ ارزش‌ها، باورها و تعهد^۸ نسبت به آنها همراه است. اریکسون هویت را به منزله پروژه‌ای

1. age-related
2. Erikson, E. H.
3. personal identity
4. crisis
5. normative
6. lifelong
7. exploration

8. commitment
9. ego identity
10. social identity
11. Freud, S.
12. identity coherence
13. identity confusion
14. measurement

15. status
16. achieved identity
17. moratorium identity
18. foreclosed identity
19. diffused identity
20. identity style

روش کلی^۴ نامید، انسجام و سردرگمی کلی هویت و نه هویت در حیطه‌ای خاص- اندازه‌گیری می‌شود. چنین مقیاس‌هایی شاخص‌هایی از انسجام هویت و سردرگمی هویت را فراهم می‌آورند و بنابراین، بررسی میزان غلبه انسجام هویت را بر سردرگمی هویت امکان‌پذیر می‌کنند و بیشتر منعکس‌کننده دیدگاه اریکسون هستند تا پایگاه هویت (شوارتز و دیگران، ۲۰۰۹). از ابزارهای کلی اندازه‌گیری هویت می‌توان از مقیاس هویت من^۵ (تان، کندیس، فاین و پوراک، ۱۹۷۷) و سیاهه^۶ مراحل روانی‌اجتماعی اریکسون^۶ (روزنتال و دیگران، ۱۹۸۱) نام برد که دو جنبه اصلی مرحله هویت اریکسون (یعنی انسجام هویت و سردرگمی هویت) را اندازه‌گیری می‌کنند.

روزنتال و دیگران (۱۹۸۱) در بیان دلایل توجیهی برای ساخت سیاهه مراحل روانی‌اجتماعی اریکسون اظهار کرده‌اند که این سیاهه برای بررسی شش مرحله نخست روانی‌اجتماعی اریکسون گسترش یافت و ساخت سیاهه از نیاز به یک ابزار که برای اجرا در نمونه بزرگی از نوجوانان (اوایل تا اواخر نوجوانی) مناسب باشد، ناشی شد. مقدار قابل ملاحظه‌ای از فعالیت‌های پژوهشی که عمدتاً از سوی ماریسا (۱۹۶۶) انجام شده‌اند بر مرحله پنجم نظریه اریکسون، یعنی نوجوانی و بحران احراز هویت در برابر پراکندگی هویت، استوار هستند. در واقع، از آنجا که از دیدگاه اریکسون بحران معمولاً در انتهای یک مرحله حل می‌شود کاربرد روی آورد پایگاه هویت من ماریسا برای جمعیتی به غیر از نوجوانانی که در اواخر نوجوانی به سر می‌برند مناسب نیست. افر^۷ (۱۹۶۹)، و گرینبرگر^۸ و سورسن^۹ (۱۹۷۴) در ساخت ابزارهایشان از نظرات اریکسون بهره برده‌اند، اما الگوهای خود را از نوجوانی گسترش داده‌اند و نوجوانی را خارج از بافت تحول کلی گستره زندگی فرض کرده‌اند» (ص. ۵۲۷). طراحی سیاهه به‌گونه‌ای است که یک نمره واحد برای هویت به‌دست می‌آید (روزنتال و دیگران، ۱۹۸۱). اما نتایج برخی از پژوهش‌ها (برای مثال، شوارتز و دیگران، ۲۰۰۵؛ شوارتز و دیگران، ۲۰۰۹) حاکی از دو عاملی بودن زیرمقیاس هویت است؛ یعنی، انسجام هویت و سردرگمی هویت دو زیرمقیاس جدا را توصیف می‌کنند و

در باب اندازه‌گیری هویت در اوایل نوجوانی (یعنی سنین ۱۰-۱۳ سالگی یا ۱۴-۱۱ سالگی) این موضوع را مطرح کرده‌اند که گرچه الگوی پایگاه هویت تاکنون پرستفاده‌ترین بسط تجربی نظریه اریکسون بوده است، بهره‌گیری از این الگو در اوایل نوجوانی مناسب نیست، زیرا نوجوانان فرایند تحول هویت را تازه آغاز می‌کنند و بر اساس هیچ شیوه نظامداری که توسط یک مقیاس پایگاه هویت تشخیص داده شود، به اکتشاف نمی‌پردازند و احتمال ندارد که تعهدات هویتی بادوامی در آنها تحول پیدا کرده باشد. از نظر این پژوهشگران مطالعات مربوط به پایگاه هویت در بررسی فرایند تثبیت^۱ هویت در اواخر نوجوانی و بزرگسالی موفق بوده است و مقیاس‌های پایگاه هویت تعدادی از حیطه‌های محتوایی مرتبط با اواخر نوجوانی و بزرگسالی همچون ترجیحات سیاسی، باورهای مذهبی، انتخاب‌های حرفه‌ای و سبک‌های رابطه را می‌سنجند، اما مرتبط بودن این حیطه‌ها با اوایل نوجوانی مورد سوال قرار گرفته است (برای مثال، آرچر^۲ و واترمن^۳، ۱۹۸۳ نقل از شوارتز و دیگران، ۲۰۰۹).

در مطالعه‌ای که آرچر (۱۹۸۲) در نمونه‌ای از نوجوانان دوره راهنمایی و دبیرستان انجام داد، به این نتیجه دست یافت که بیشتر شرکت‌کنندگان (خصوصاً نوجوانان کم‌سن‌تر) فعالیت هویتی کمی از خود نشان می‌دهند. آلیسون و شولتز (۲۰۰۱) در بازنگری یافته‌های آرچر مشاهده کردند که حیطه‌های محتوایی که در مقیاس‌های پای‌گاه هویت سنجیده می‌شوند، همچون انتخاب حرفه‌ای، باورهای مذهبی و ارزش‌های شخصی، احتمالاً برای نوجوانان در اوایل نوجوانی مناسب نیستند. مقیاس‌هایی که انسجام و سردرگمی کلی هویت را می‌سنجند، برای بررسی فعالیت هویتی در اوایل نوجوانی مناسب‌ترند (شوارتز، پانتن، پرادو، سولیوان و شاپوچنیک، ۲۰۰۵). اگرچه مقیاس‌های اریکسونی و پایگاه هویت در اواخر نوجوانی و اوایل بزرگسالی ارتباط تنگاتنگی دارند (شوارتز، ۲۰۰۷)، مقیاس‌های اریکسونی به‌طور منحصر به فردی برای اندازه‌گیری وهله‌های اولیه فعالیت هویتی در اوایل نوجوانی مناسب‌اند.

در یکی از روش‌های اندازه‌گیری هویت که می‌توان آن را

1. consolidation

2. Archer, S. L.

3. Waterman, A. S.

4. global

5. Ego Identity Scale

6. Erikson Psychosocial Stage Inventory

7. Offer, D.

8. Greenberger, E.

9. Sorensen, A. B.

مرحله نخست اریکسون مبتنی‌اند. هر زیرمقیاس ۱۲ ماده دارد که نیمی «حل موفقیت‌آمیز» و نیمی «حل ناموفق» بحران هر مرحله را منعکس می‌سازند. از پاسخ‌دهندگان خواسته می‌شود که پاسخ‌های خود را بر مبنای یک مقیاس پنج درجه‌ای لیکرتی از «کاملاً موافقم» (۵) تا «کاملاً مخالفم» (۱) مشخص سازند. زیرمقیاس هویت سیاهه پس از تدارک از طریق مکاتبه، ترجمه معکوس^۱ شد؛ بدین ترتیب که فردی متخصص در حیطه روان‌شناسی که به هر دو زبان انگلیسی و فارسی آشنایی کاملی داشت، آن را به زبان فارسی ترجمه کرد. سپس فرد متخصص دیگر با همان ویژگی‌ها، زیرمقیاس فارسی را به زبان انگلیسی برگرداند. در وهله بعد این ترجمه با متن انگلیسی مقایسه شد و سپس ناهماهنگی‌های بین دو فرم توسط فرد متخصص سوم مورد بررسی قرار گرفت و در نهایت، زیرمقیاس آماده شد. زیرمقیاس هویت، احساس نوجوانان را در مورد کیستی و باورهایشان اندازه‌گیری می‌کند. در زیرمقیاس هویت، شش ماده در جهت مثبت (یعنی در جهت انسجام هویت) و شش ماده در جهت منفی (یعنی در جهت سردرگمی هویت) نوشته شده‌اند. نمونه‌ای از مواد این زیرمقیاس عبارت‌اند از: «من کاملاً می‌دانم که می‌خواهم چه کسی باشم» (انسجام هویت) و «واقعاً نمی‌دانم چه کسی هستم» (سردرگمی هویت). سیاهه مراحل روانی اجتماعی اریکسون برای استفاده در گروه نوجوانان (اوایل، اواسط و اواخر نوجوانی) و نیز بزرگسالان طراحی شده است.

روزنتال و دیگران (۱۹۸۱) داده‌هایی را در مورد اعتبار و روایی مقیاس منفرد ۱۲ ماده‌ای ارائه کرده‌اند. این پژوهشگران ضرایب آلفای بیش از ۰/۷۰ را هم برای دختران و هم پسران گزارش کرده‌اند. بر مبنای پژوهش آنها نمره‌های مقیاس هویت با زیرمقیاس هویت از سیاهه رشدیافتگی شخصی^۲ گرینبرگر و سورنسن (۱۹۷۴) به‌طور مثبت رابطه داشت (r=۰/۵۶). ریس و یانیس (۲۰۰۴) نیز شواهدی را دال بر اعتبار و روایی سیاهه، گزارش کرده‌اند. سیاهه به‌طور فردی و گروهی قابل اجراست.

یافته‌ها

نتایج پژوهش حاضر در قالب ساختار عاملی، تحلیل عاملی

بدین ترتیب نمایش بهتری از داده‌ها فراهم می‌آید. در ایران، بیشتر پژوهش‌هایی که تاکنون در مورد هویت انجام شده‌اند از ابزارهای مبتنی بر پایگاه هویت و سبک هویت در نوجوانان بزرگ‌تر (عمدتاً دانشجویان) سود جسته‌اند (برای مثال، دلخوش، ۱۳۸۷؛ آقاجانی‌حسین‌آبادی، ۱۳۸۱؛ سماوی و حسین‌چاری، ۱۳۸۸؛ روان‌بخش، ۱۳۸۵؛ غضنفری، ۱۳۸۳؛ خدایی، شکری، کروسینی و گراوند، ۱۳۸۸). بررسی پیشینه پژوهش‌های هویت در ایران نشان می‌دهد که تعداد این پژوهش‌ها در دوره اوایل نوجوانی اندک است. شاید بتوان یکی از دلایل این کمبود را به فقدان ابزاری مناسب با بافت فرهنگ ایرانی و دارای ویژگی روان‌سنجی مناسب برای اندازه‌گیری هویت در این گروه سنی نسبت داد. انجام دادن پژوهش حاضر می‌تواند نقشی در افزایش غنای پیشینه پژوهشی در این حیطه داشته باشد و برای پژوهشگران فرصتی فراهم آورد تا از این مقیاس در پژوهش‌های خود در مورد هویت استفاده کنند. با توجه به مطالب بالا، هدف پژوهش حاضر تعیین ساختار عاملی و همسانی درونی زیرمقیاس هویت از سیاهه روانی اجتماعی اریکسون در نمونه‌ای از نوجوانان ایرانی است که در اوایل دوره نوجوانی به سر می‌برند. بدین منظور دو سؤال مطرح می‌شود: (۱) ساختار عاملی مقیاس هویت چگونه است؟ و (۲) آیا مقیاس، همسانی درونی قابل قبولی دارد؟

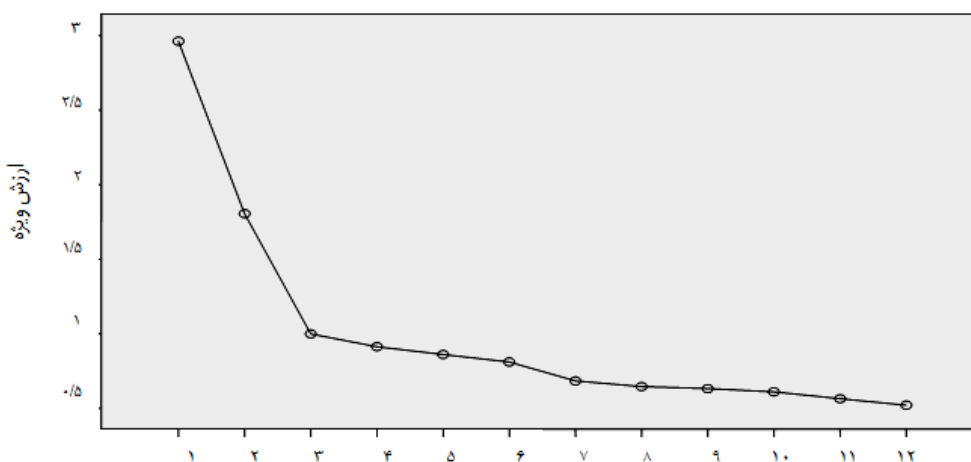
روش

نمونه پژوهش حاضر متشکل بود از ۵۹۴ دانش‌آموز (۲۹۷ دختر، ۲۹۷ پسر) پایه دوم راهنمایی (۱۲ تا ۱۳ ساله) که به روش نمونه‌برداری چندمرحله‌ای از مدارس راهنمایی دخترانه و پسرانه تهران انتخاب شدند. از سه منطقه شمال، جنوب و مرکز تهران، یک منطقه آموزشی و سپس از هر منطقه، سه تا پنج مدرسه دخترانه و پسرانه به تصادف انتخاب شدند و در نهایت، از هر مدرسه دانش‌آموزان دو کلاس پایه دوم راهنمایی به ابزار پژوهش (زیرمقیاس هویت سیاهه مراحل روانی اجتماعی اریکسون) پاسخ دادند.

سیاهه مراحل روانی اجتماعی اریکسون (روزنتال و دیگران، ۱۹۸۱): این سیاهه شش زیرمقیاس دارد که بر شش

روانی‌اجتماعی اریکسون به کار گرفته شد. جدول ارزش ویژه در تحلیل عاملی، دو عامل با بار ارزشی بالاتر از یک را نشان داد و بر اساس نتایج جدول واریانس استخراجی مشخص شد که اولین عامل (انسجام هویت) ۲۴/۶۶ درصد و دومین عامل (سردرگمی هویت) ۱۵/۲۷ درصد از واریانس هویت را تبیین معنادار می‌کنند. جدول ۱ ساختار عاملی زیرمقیاس را نشان می‌دهد. راه حل عاملی با روش اسکری کتل (نمودار صخره‌ای) نیز ساختار دو عاملی مقیاس را تأیید کرد (نمودار ۱).

تأییدی و همسانی درونی زیرمقیاس ارائه می‌شود. ساختار عاملی: آزمون کرویت بارتلت^۱ و شاخص کایز-میر-اولکین^۲، برای تعیین کفایت نمونه‌برداری مورد استفاده قرار گرفت. آزمون بارتلت نشان داد که آماره^۲ χ^2 ، ۱۰۳۰/۲۹۰، درجه آزادی، ۶۶ و سطح معناداری ۰/۰۰۱ است. شاخص کایز-میر-اولکین مقدار ۰/۷۹۴ را نشان داد. این هر دو نتیجه مبین کفایت نمونه‌برداری و همچنین شاخص‌های خوبی برای مناسب بودن به کارگرفتن تحلیل عاملی‌اند. تحلیل مؤلفه اصلی با چرخش واریماکس برای تعیین ساختار زیربنایی زیرمقیاس هویت سیاهه

تعداد عوامل

نمودار ۱. اسکری کتل: تعداد عوامل اشباع شده

جدول ۱

ساختار عاملی زیرمقیاس هویت سیاهه روانی‌اجتماعی اریکسون

ماده‌ها	
عامل ۱	انسجام هویت
۲	من کاملاً می‌دانم که می‌خواهم چه کسی باشم. ۰/۶۳۳
۴	چیزهای مهم زندگی برای من مشخص است. ۰/۶۵۳
۵	احساس می‌کنم می‌دانم دارم در زندگی‌ام چکار می‌کنم. ۰/۶۸۷
۶	می‌دانم چه نوع آدمی هستم. ۰/۶۸۴
۸	کاملاً می‌دانم که زن یا مرد بودن به چه معناست. ۰/۴۸۳
۹	خودم را دوست دارم و به خودم افتخار می‌کنم. ۰/۵۸۹
عامل ۲	سردرگمی هویت
۱	من عقیده‌ام را در مورد خودم زیاد تغییر می‌دهم. ۰/۴۷۸
۳	احساس می‌کنم گیج و سردرگم هستم. ۰/۶۴۶
۷	نمی‌توانم تصمیم بگیرم که می‌خواهم با زندگی‌ام چکار کنم. ۰/۵۵۹
۱۰	واقعاً نمی‌دانم چه کسی هستم. ۰/۵۹۳
۱۱	وقتی با دیگران هستم، سعی می‌کنم تصویر خاصی را از خودم نشان بدهم. ۰/۵۲۵
۱۲	احساس می‌کنم از بیشتر آدم‌ها و فعالیت‌ها، جدا هستم. ۰/۶۸۶

تأییدی اجرا شد. در این پژوهش، دو مدل عاملی ارزشیابی شدند: مدل تک‌عاملی و مدل دو‌عاملی. نتایج حاصل از این دو مدل در جدول ۲ و شکل ۲ گزارش شده‌اند.

تحلیل عاملی تأییدی: برای اینکه ساختار عاملی به‌دست آمده از تحلیل عامل اکتشافی تأیید شود با بهره‌گیری از نرم‌افزار لیزرل (جورسکاک و سوربوم، ۲۰۰۳) تحلیل عاملی

جدول ۲

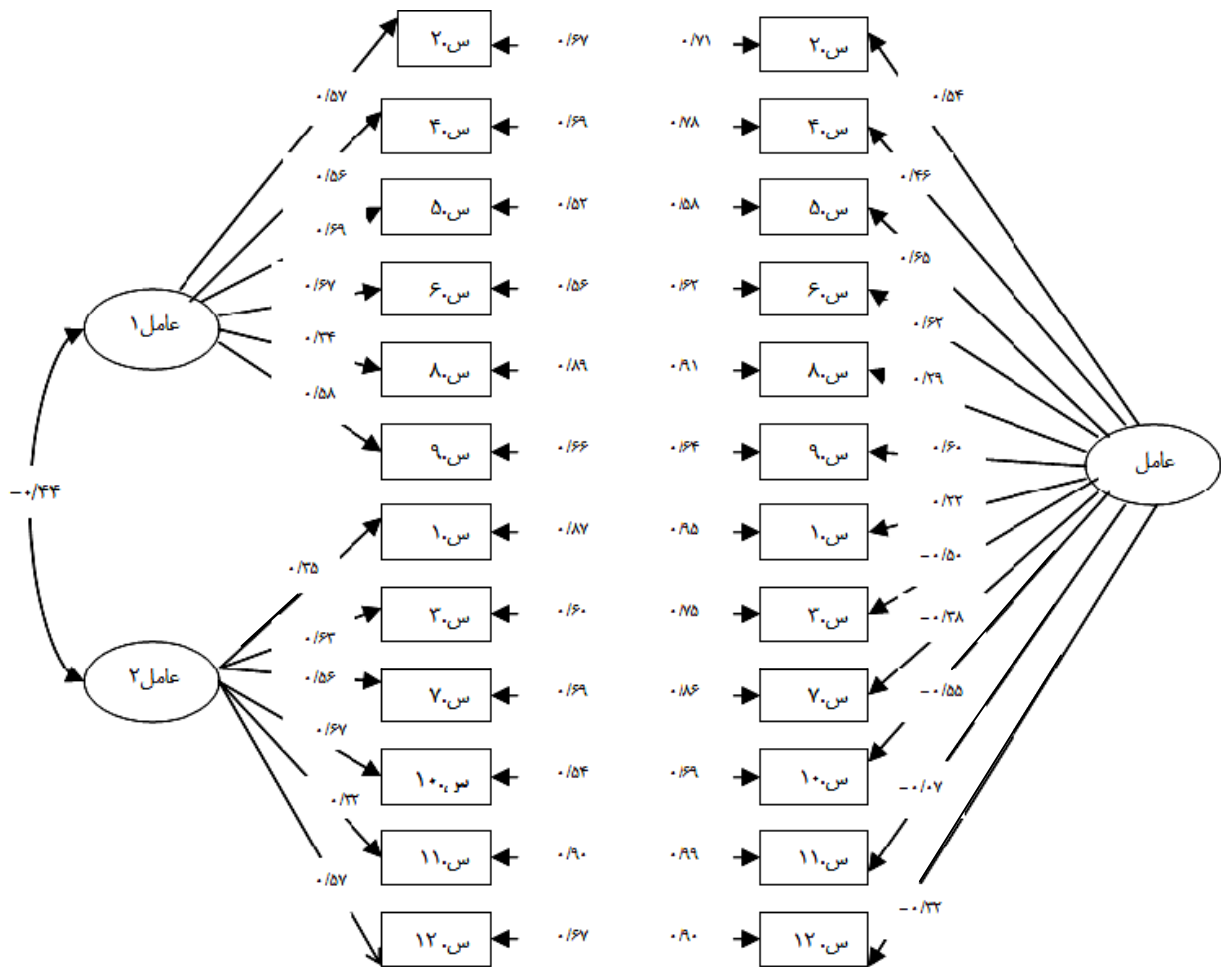
شاخص‌های برازندگی مدل‌های مربوط به مقیاس هویت

مدل	χ^2	df	χ^2/df	AGFI	GFI	RMSEA	SRMR
تک‌عاملی	۷۲۸/۷۲*	۵۴	۱۳/۴۹	۰/۷۵	۰/۸۳	۰/۱۵	۰/۱۰
دو‌عاملی	۲۳۷/۴۲*	۵۳	۴/۴۸	۰/۹۱	۰/۹۴	۰/۰۷۸	۰/۰۷۱

توجه: AGFI = شاخص تعدیل‌یافتهٔ برازندگی، GFI = شاخص برازندگی، RMSEA = ریشهٔ دوم واریانس خطای تقریب، SRMR = ریشهٔ دوم واریانس باقیمانده استاندارد، $P < ۰/۰۰۱$ *

می‌دهند که مدل تک‌عاملی ۱۲ ماده‌ای با داده‌ها برازش مناسبی ندارد، اما این شاخص‌ها با یک مدل دو‌عاملی بهبود یافتند.

از آنجا که آمارهٔ χ^2 دو بسیار تحت تأثیر حجم نمونه است، پنج شاخص برازندگی برای ارزشیابی کفایت مدل‌های مورد آزمون، مورد استفاده قرار گرفتند. نتایج جدول ۲ نشان

شکل ۲. ساختار دو مدل تک‌عاملی و دو‌عاملی مقیاس هویت
توجه: همهٔ ضرایب مسیر در مدل دو‌عاملی در سطح $P < ۰/۰۰۱$ معنادار هستند.

آمد. شوارتز و دیگران (۲۰۰۵) ضرایب $0/83$ و $0/69$ را به ترتیب برای انسجام هویت و سردرگمی هویت گزارش کرده‌اند.

یافته‌های پژوهش حاضر مطرح می‌سازند که نسخه فارسی سیاهه هویت از سیاهه روانی اجتماعی اریکسون یک ابزار دارای اعتبار و روایی برای اندازه‌گیری هویت در دوره اوایل نوجوانی است. بهره‌گیری از چنین سیاهه‌ای - که در گروه ابزارهای مبتنی بر روی آورد کلی به اندازه‌گیری هویت قرار می‌گیرد- در اوایل نوجوانی امکان بررسی فعالیت هویتی را در این گروه سنی به پژوهشگران می‌دهد. همان‌طور که پیشتر بیان شد، به‌کارگیری ابزارهای مبتنی بر الگوی پایگاه هویت در اوایل نوجوانی به این نتیجه‌گیری از سوی برخی از پژوهشگران (برای مثال، آرچر، ۱۹۸۲) منجر شده است که فعالیت هویتی کمی در این گروه سنی وجود دارد، در صورتی که به‌کارگیری ابزارهای اندازه‌گیری هویت که انسجام هویت و سردرگمی هویت را می‌سنجد از سوی پاره‌ای از پژوهشگران (برای مثال، شوارتز و دیگران، ۲۰۰۵) نشان داده است که این طور نیست. افزون بر این، این پژوهش اولین مطالعه‌ای است که اعتبار و ساختار عاملی این سیاهه را در ایران آزمون می‌کند. نتایج نشان می‌دهند که این سیاهه ویژگی‌های روان‌سنجی مناسبی از نظر همسانی درونی و ساختار عاملی دارد.

یافته‌های این پژوهش را باید در پرتو چند محدودیت تفسیر کرد. اول آنکه، نمونه پژوهش حاضر را نوجوانان ۱۲ تا ۱۳ ساله تهرانی تشکیل دادند؛ بنابراین، در تعمیم نتایج به گروه‌های سنی و قومیت‌های دیگر باید احتیاط کرد. دوم آنکه، در پژوهش حاضر ساختار عاملی و همسانی درونی مقیاس مورد بررسی قرار گرفت. پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های آینده، این ابزار اندازه‌گیری هویت در گروه‌های سنی و قومی واجد پیشینه اجتماعی اقتصادی متفاوت اجرا شود و دیگر ویژگی‌های روان‌سنجی آن مورد بررسی قرار گیرند. همچنین، پیشنهاد می‌شود که پژوهش‌هایی در مورد شناسایی حوزه‌های محتوایی مناسب برای اوایل نوجوانی و به دنبال آن ساخت ابزار اندازه‌گیری هویت مبتنی بر آنها انجام شوند. این ابزارها می‌توانند شواهدی در مورد حوزه‌هایی که نوجوانان در آنها احساس انسجام یا سردرگمی می‌کنند فراهم آورند.

همسانی درونی: ضریب همسانی درونی برای مدل تک‌عاملی و برای مدل دوعاملی با روش آلفای کرونباخ محاسبه شد. نانالی^۱ و برنشتاین^۲ (۱۹۹۴) نقل از میکلتون، استوردال و داهل، (۲۰۰۱) توصیه کرده‌اند برای اینکه یک ابزار خودگزارش‌ده اعتبار داشته باشد، ضریب همسانی درونی با روش آلفای کرونباخ باید حداقل $0/60$ باشد. ضریب همسانی درونی برای مدل تک‌عاملی، $0/48$ بود. ضرایب همسانی درونی برای مدل دوعاملی عبارت بودند از: زیرمقیاس انسجام هویت، $0/69$ و زیرمقیاس سردرگمی هویت، $0/63$.

بحث

هدف پژوهش حاضر آزمون ساختار عاملی و همسانی درونی زیرمقیاس هویت از سیاهه مراحل روانی اجتماعی اریکسون (روزنتال و دیگران، ۱۹۸۱) در نمونه‌ای از نوجوانان در اوایل نوجوانی (۱۲ تا ۱۳ سال) بود. سیاهه مراحل روانی اجتماعی اریکسون از جمله ابزارهایی است که مراحل روانی اجتماعی اریکسون را تا مرحله هفتم نظریه اریکسون می‌سنجد. زیرمقیاس ۱۲ ماده‌ای هویت از این سیاهه به‌عنوان یک مقیاس واحد هویت، طراحی شده است اما برای تعیین اینکه آیا این زیرمقیاس ساختاری چندبعدی دارد تاکنون کوشش‌هایی شده است (برای مثال، شوارتز و دیگران، ۲۰۰۵).

نتایج تحلیل عاملی اکتشافی و تأییدی نشان داد که مقیاس در نمونه نوجوانان ایرانی دارای ساختاری دوعاملی است: انسجام هویت و سردرگمی هویت. راه حل دوعاملی با مفهوم‌پردازی اریکسون از انسجام و سردرگمی هویت به‌منزله دو جنبه مجزا ولی همپوش مرحله هویت هماهنگ است. از نظر اریکسون تحول موفقیت‌آمیز هویت با میزان غلبه انسجام هویت بر سردرگمی هویت عملیاتی می‌شود (نقل از شوارتز و دیگران، ۲۰۰۹). شوارتز و دیگران (۲۰۰۵) و شوارتز و دیگران (۲۰۰۹) نیز این زیرمقیاس را در نمونه‌ای از نوجوانان اسپانیایی که در اوایل نوجوانی به سر می‌بردند، اجرا کردند و به ساختار دوعاملی زیرمقیاس دست یافتند.

در پژوهش حاضر سطوح قابل قبول ضرایب آلفای کرونباخ برای زیرمقیاس‌های انسجام هویت و سردرگمی هویت به‌دست

منابع

- tualization and measurement. *Journal of Adolescent Research*, 4, 267-281.
- Joreskog, K., & Sorbom, D. (2003).** LISREL, 8.5 ed. Scientific Software International, Inc., Chicago.
- Marcia, J. E. (1966).** Development and validation of ego identity status. *Journal of Personality and Social Psychology*, 5, 551-558.
- Mckendrick, W. (2011).** *Raising daughters and loving sons: gender, African- American maternal parenting styles, and identity formation.* Doctoral dissertation, Florida State University.
- Mykeltun, A., Stordal, E., & Dahl, A. A. (2001).** Hospital Anxiety and Depression (HAD) Scale: Factor structure, item analyses and internal consistency in a large population. *The British Journal of Psychiatry*, 179, 540-544.
- Reis, O., & Youniss, J. (2004).** Patterns in identity change and development in relationships with mothers and friends. *Journal of Adolescent Research*, 19, 31-44.
- Rosenthal, D. A., Gurney, R. M., & Moore, S. M. (1981).** From trust to intimacy: A new inventory for examining Erikson's stages of psychosocial development. *Journal of Youth and Adolescence*, 10, 525-537.
- Schwartz, S. J. (2001).** The evolution of Eriksonian and neo-Eriksonian identity theory and research: A review and integration. *Identity*, 1, 7-58.
- Schwartz, S. J. (2005).** A new identity for identity research: Recommendations for expanding and refocusing the identity literature. *Journal of Adolescent Research*, 20, 293-308.
- Schwartz, S. J. (2007).** The structure of identity consolidation: Multiple correlated constructs or one
- آقاجانی حسین آبادی، م. ح. (۱۳۸۱). *هنجاریابی مقدماتی پرسشنامه سبک هویت برای دانشجویان (مقطع کارشناسی) دانشگاه تهران.* پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده روان شناسی و علوم تربیتی دانشگاه تربیت معلم.
- خدایی، ع.، شکری، ا.، کروسینی، ا. و گراوند، ف. (۱۳۸۸). ساختار عاملی و ویژگی های روان سنجی نسخه فارسی پرسشنامه سبک های هویت. *فصلنامه تازه های علوم شناختی*، ۴۱، ۴۸-۴۰.
- دلخوش، م. ت. (۱۳۸۷). گسترش یک مقیاس برای اندازه گیری هویت من. *فصلنامه روان شناسان ایرانی*، ۵ (۱۷)، ۵۲-۴۳.
- روان بخش، م. ح. (۱۳۸۵). خانواده و رفتارهای ناپهنجار نوجوانان. *فصلنامه روان شناسی دانشگاه تبریز*، ۱ (۳-۲)، ۱۷۴-۱۴۵.
- سماوی، س. و حسین چاری، م. (۱۳۸۸). سوء مصرف مواد مخدر و پایگاه هویت در دانشجویان. *روان شناسی تحولی: روان شناسان ایرانی*، ۵ (۲۰)، ۳۳۱-۳۲۳.
- غضنفری، ا. (۱۳۸۳). *اعتباریابی و هنجاریابی پرسشنامه سبک هویت* ISI-6G. *فصلنامه مطالعات تربیتی و روان شناسی*، ۹، ۹۴-۸۱.
- Adams, G. R. (1998).** *The objective measure of ego identity status: A Reference Manual.* Retrieved Nov. 20, 2007, from http://www.uoguelph.ca/~gadams/OMEIS_manual.pdf
- Adams, G. R., Bennion, L., & Huh, K. (1989).** *Objective measure of ego identity status: A reference manual.* Logan, UT: Utah State University.
- Allison, B. N., & Schultz, J. B. (2001).** Interpersonal identity formation during early adolescence. *Adolescence*, 36(143), 509-523.
- Archer, S. L. (1982).** The lower age boundaries of identity development. *Child Development*, 53, 1551-1556.
- Arnett, J. J. (2010).** *Adolescence and emerging adulthood: A cultural approach* (4th ed.). Upper Saddle River, NJ: Pearson Prentice Hall.
- Berzonsky, M. D. (1989).** Identity style: Concep-

392-420.

Schwartz, S. J., Zamboanga, B. L., Weisskirch, R. S.

& Wang, S. C. (2010). The relationships of personal and cultural identity to adaptive and maladaptive psychosocial functioning in emerging adults. *Journal of Social Psychology, 150*(1), 1-33.

Steinberg, L. (2005). *Adolescence*. Boston: McGraw-Hill.

Tan, A. L., Kendis, R. J., Fine, J. T., & Porac, J.

(1977). A short measure of Eriksonian ego identity. *Journal of Personality Assessment, 41*, 279-284.

superordinate construct? *Identity: An International Journal of Theory and Research, 7*(1), 27-49.

Schwartz, S. J., Mason, C. A., Pantin, H., &

Szapocznik, J. (2009). Longitudinal relationships between family functioning and identity development in Hispanic adolescents. *Journal of Early Adolescence, 29*, 177-211.

Schwartz, S. J., Pantin, H., Prado, G., Sullivan, S., &

Szapocznik, J. (2005). Family functioning, identity, and problem behavior in Hispanic immigrant Early adolescents. *Journal of Early Adolescence, 25*(4),